Geç Orta Çağ Kadın Yazınında Proto-Feminizm: Christine de Pizan ve Kadınlar Kentinin Kitabı

Gül Keçelioğlu*

Özet

Bu çalışmada Orta Çağ Fransa'sının yazarak geçimini sağlayan ilk yazarı kabul edilen (Waithe, 1989: 312; Adams, 2017: 388) Christine de Pizan'ın 1405 yılında yayımlanan *Le Livre de la Cité Des Dames (Kadınlar Kentinin Kitabı)* adlı eserinin feminist söylemi analiz edilmekte ve hem yazarın hem de eserinin feminist tarih çalışmaları için değeri konu edilmektedir. Geç Orta Çağ Fransa'sının en üretken yazarlarından biri olan Christine de Pizan, ilk kez 1393 yılında yayımlanan aşk baladları ile başladığı yazın yolculuğuna felsefe, politika ve savaş sanatı konuları üzerine çok sayıda felsefi ve kurgusal eserle devam etmiştir. Her ne kadar Geç Orta Çağ yazarı olsa da Rönesans düşüncesini niteleyen fikirlere sahip hümanist bir yazar olan Christine de Pizan'ın eserleri feminist tarih çalışmaları için oldukça değerlidir.

Henüz feminizm kavramının ortaya çıkmadığı dönemlerde feminist olarak değerlendirilebilecek öncü fikir ve eylemleri ifade etmek için proto-feminizm kavramı kullanılmaktadır. Christine de Pizan da Orta Çağ Avrupasının proto-feministleri arasında anılmaktadır (Blain, Clements ve Grundy, 1990: 741; Adams, 2017: 388). Orta Çağ Avrupası ve feminist tarih üzerine çalışan Judith M. Bennett, Christine de Pizan'ı hümanist bir yazar olarak tanımlamaktadır ve onun batı geleneğinin ilk büyük feminist risalesi olan *Kadınlar Kentinin Kitabı* adlı eserini kaleme alırken tarihe yöneldiğini söylemektedir (1989: 251). Feminist tarih çalışmaları için Christine de Pizan'ın tüm eserleri değerli olsa da *Kadınlar Kentinin Kitabı*, sadece kadınlar hakkında yazılmış ve kadın tarihine yer veren ilk kadın eseri olması nedeniyle değil, kadınlarla ilgili düşmanca temsilleri konu etmesi ve kadınları görünür kılmak gibi bir amacı olması nedeniyle de değerlidir. Günümüz için bile oldukça radikal denebilecek feminist fikirler içeren eser, İngilizce'ye ilk kez 16. yüzyılda *The Book of the City of Ladies* başlığı ile çevrilmiştir. Eser, kadın yazınının çoğu zaman başına geldiği gibi unutuluşun toprağına gömülmüş ve 1980'lerde feminist tarih çalışmaları yaygınlaşana dek gün ışığına çıkamamıştır.

Batıda aydınlanma felsefesinin "eşitlik" ve "hak" kavramlarına dayanarak kadın hakları savunusu yapan ilk feminist metinlere 18. yüzyılda rastlansa da Christine'in eseri henüz 15. yüzyılın başında

* Öğretim Görevlisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Türkiye, ORCID ID: 0000-0003-4977-929X, gulkecelioglu@hotmail.com

kadınların kamusal alandan dışlanmasına itiraz ederek haklar savunusu yapan kadın metinleri bulunduğunu göstermektedir. Batıda feminist tarihçilerce Christine de Pizan ve eseri üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak henüz Türkçe'ye çevirilmemiş olan eser Türkiye'de fazla tanınmamakta ve doğrudan eserle ilgili bir makale dışında (Bayıltılmış Öğütücü, 2012) Türkçe yayın bulunmamaktadır.

Kimi yazarlar fazla didaktik ve polemikçi bulsa da Christine'in eserinin feminist tarih çalışmaları açısından özgün değeri oldukça yüksektir. Yazar, 1401-1405 yılları arasında kaleme aldığı eserinde tarihte, edebiyatta, dinde, felsefede, bilimde kadına yönelik düşmanca temsilleri dinin, felsefenin, tarihin ve bilimin argümanları ile çürütmeye çalışmaktadır. Bu amaç için tarihten, felsefeden, dini kaynaklardan, mitolojiden, bilimden ve kurgusal anlatımın olanaklarından yararlanmaktadır. Eserinde, tarihte daha önce yaşamış ve -kendisi de dahil olmak üzere- Christine'in zamanında da yaşayan gerçek kadın karakterle, mitolojik, dini ve kurgusal kadın karakterler iç içedir. Kadınlara yönelik düşmanca temsilleri sorgulayarak kadınlar kentini inşa etmek isteyen ana karakter Christine'in sorularına yanıt veren isimleri Akıl, Doğruluk ve Adalet olan üç bilge kurgusal kadın karakter verdikleri yanıtlarla kadınlar kentinin inşa edilmesine yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada feminist tarih teorisinin rehberliğinde eserin feminist söylemi analiz edilerek, yazarın ve eserin Türkiye'de bilinirliğine, feminist tarih çalışmaları açısından değerinin daha fazla görünür olmasına ve böylece feminist tarih birikiminin çoğaltılması, yaygınlaştırılması ve kalıcılaştırılmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Christine de Pizan'ın eseri (2005) dikkatle analiz edildiğinde aslında feminist tarihçilerle benzer bir amaca sahip olduğu görülmektedir. Onun amacı tarihi, kurgusal, dini, felsefi ya da bilimsel bir eser yazmak değildir. O tüm bunlardan yararlanan kendine has eseriyle pratik bir yarar amaçlamaktadır. Tarihsel/toplumsal koordinatının sınırlarını aşarak edebiyatta, dinde, felsefede, tarihte, bilimde erkek egemen bakışı sorgulamakta ve kadınları görünür kılmaya çalışmaktadır.

Christine henüz 15. yüzyılın başında dile getirelemesi zor olan kimi gerçeklikleri oldukça açık bir bilinçle ve cesaretle, günümüz için bile radikal denebilecek bir tavırla ortaya koymaktadır. Bilgili ve eğitimli pek çok kadının, erkeklerin kadınlar hakkındaki suçlama ve iftiralarına nasıl izin verdiklerini hayretle sorgulamaktadır. Erkeklerin kadınlardan, kendilerinden beklediklerinden daha fazla istikrar beklediğini, erkeklerin insan olarak hata yapma hakkı ve ayrıcalığını kendilerine verdiğini, ancak kadınlar hata yaptığında bu hataları kadın doğasına atfettiklerini ifade ederek

erkeklerin kadınlar karşısında kendilerini ahlaki otorite olarak görmelerini eleştirmektedir. Christine'in Kadınlar Kenti, günümüz feminist söyleminin "kadın dayanışması", "kız kardeşlik", "kadın kadının yurdudur" kavramlarına yaklaşık 620 yıl öncesinden ses vermektedir.

Anahtar Sözcükler: Feminist Tarih, Feminist Söylem, Orta Çağ Kadın Yazını, Proto-feminizm Christine de Pizan, Kadınlar Kentinin Kitabı

Kaynakça

Adams, Tracy (2017), *Christine de Pizan*, **French Studies**, Volume 71, Issue 3, July 2017, 388–400, https://doi.org/10.1093/fs/knx129

Bayıltmış Öğütücü, Oya (2012), *Christine de Pizan'ın Kadınlar Şehri Kitabı ve İdeolojik Bir Aygıt Olarak Edebiyat,* **Batı Edebiyatında İdeoloji**, ed. Ertuğrul İşler, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 565-572

Benett, Judith M. (1998), *Feminism and History*, **Gender&History**, Vol. 1, No: 3, Autmn, 251-272

Blain, Virginia; Clements, Patricia ve Grundy, Isobel (1990), **The Feminist Companion to Literature in English**, London: Batsford

De Pizan, Christine (2005), **The City of Ladies**, çev. Rosalind Brown-Grant, London: Penguin Books

Waithe, Mary Ellen (1989), *Roswitha of Gandersheim, Christine Pisan, Margaret More Roper and Teresa of Avila*, **A History of Women Philosophers C. II**, ed. Mary Ellen Waithe, Londra: Kluwer Academic Publications

Proto-Feminism in Medieval Women's Literature: Christine de Pizan and The Book of the City of Women

Gül Keçelioğlu*

Abstract

This study analyzes the feminist discourse of *Le Livre de la Cité Des Dames (The Book of the City of Ladies),* published in 1405 by Christine de Pizan, the first known professional female writer of medieval France (Waithe, 1989: 312; Adams, 2017: 388), and discusses the value of both the author and her work for feminist historical studies. One of the most prolific writers of late medieval France, Christine de Pizan began her literary journey with love ballads, first published in 1393, and continued with numerous philosophical and fictional works on philosophy, politics and the art of war. Although she lived in the Late Middle Ages, the works of Christine de Pizan, a humanist writer with ideas characterizing Renaissance thought, are of great value for feminist historical studies.

In periods when the concept of feminism had not yet emerged, the concept of proto-feminism is used to express leading ideas and actions that can be considered as feminist. Christine de Pizan is one of the proto-feminists of medieval Europe (Blain, Clements and Grundy, 1990: 741; Adams, 2017: 388). Judith Bennett, who works on medieval Europe and feminist history, defines her as a humanist writer and says that she turned to history in writing the first major feminist tract in the Western tradition, *The Book of the City of Ladies* (1989: 251). Although all of her works are valuable for feminist historical studies, this work is valuable, not only because it is a work written by a woman about women, but also because it deals with hostile representations of women. The work, which contains feminist ideas that can be considered quite radical even today, was first translated into English in the 16th century. As is often the case with women's writing, the work was forgotten and did not come to light until feminist historical studies became widespread in the 1980s.

Although the first feminist texts defending women's rights based on the Enlightenment philosophy's concepts of "equality" and "rights" can be found in the 18th century, Christine's work shows us that there were women's texts defending rights by objecting to the exclusion of women from the public sphere the 15th century. Feminist historians in the West have conducted important studies on

*Lecturer, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Turkey, ORCID ID: 0000-0003-4977-929X, gulkecelioglu@hotmail.com

Christine de Pizan and her work. However, the work, which has not yet been translated into Turkish, is not well known in Turkey and there are no Turkish publications except for an article directly related to the work (Bayıltılmış Öğütücü, 2012).

Christine's work is original value for feminist historical studies. Author tries to refute the hostile representations of women in history, literature, religion, philosophy and science with the arguments of religion, philosophy, history and science. For this purpose, she utilizes history, philosophy, religious sources, mythology, science and the possibilities of fictional narrative. In her work, mythological, religious and fictional female characters are intertwined with real female characters who have lived in history before and who -including Christine herself- lived in Christine's time.

By analyzing the feminist discourse of the work under the guidance of feminist historical theory, this study aims to contribute to the awareness of the author and her work in Turkey, to make its value more visible in terms of feminist historical studies, and thus to contribute to the reproduction, dissemination and perpetuation of feminist historical knowledge.

A careful analysis of Christine de Pizan's work (2005) shows that she actually has a similar goal to feminist historians. Her aim is not to write a historical, fictional, religious, philosophical or scientific work. She aims for a practical benefit with her unique work that draws on all of these. She questions the male-dominated perspective in literature, religion, philosophy, history and science by going beyond the boundaries of her historical/social coordinates and tries to make women visible.

Christine reveals with a clear consciousness and courage some realities that were difficult to articulate at the beginning of the 15th century, in a manner that can be called radical even today. She marvels at how many knowledgeable and educated women allow men to accuse and slander women. She criticizes the fact that men expect more stability from women than they expect from themselves, that men give themselves the right and privilege to make mistakes as human beings, but when women make mistakes, they attribute these mistakes to female nature, and that men see themselves as the moral authority over women. Christine's City of Ladies, gives voice to concepts of “women's solidarity”, “sisterhood”, and “woman is woman's home” of today's feminist discourse from about 620 years ago.

Keywords: Feminist History, Feminist Discourse, Medieval Women's Literature, Proto-feminism Christine de Pizan, The Book of the City of Ladies

References

Adams, Tracy (2017), *Christine de Pizan*, **French Studies**, Volume 71, Issue 3, July 2017, 388–400, https://doi.org/10.1093/fs/knx129

Bayıltmış Öğütücü, Oya (2012), *Christine de Pizan'ın Kadınlar Şehri Kitabı ve İdeolojik Bir Aygıt Olarak Edebiyat,* **Batı Edebiyatında İdeoloji**, ed. Ertuğrul İşler, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 565-572

Benett, Judith M. (1998), *Feminism and History*, **Gender&History**, Vol. 1, No: 3, Autmn, 251-272

Blain, Virginia; Clements, Patricia ve Grundy, Isobel (1990), **The Feminist Companion to Literature in English**, London: Batsford

De Pizan, Christine (2005), **The City of Ladies**, çev. Rosalind Brown-Grant, London: Penguin Books

Waithe, Mary Ellen (1989), *Roswitha of Gandersheim, Christine Pisan, Margaret More Roper and Teresa of Avila*, **A History of Women Philosophers C. II**, ed. Mary Ellen Waithe, Londra: Kluwer Academic Publications